

मूच्छकटिकम् (Marks 5)

आचार्यशूद्रकविरचितः दशकविंशतिप्रकरणग्रन्थम् **मूच्छकटिकम्** इति। "मूच्छकटिकम्" इति नाटकस्य आदौ शूद्रकस्य परिचयः वर्णितः अस्ति। शूद्रकः विक्रमादित्य इव प्रतिभासम्पन्नः ऐतिहासिकः पुरुषः आसीत्। भारतीयः विद्वांसः अस्य समयं विक्रमाब्दस्य प्रथमशताब्द्यां मन्यन्ते। शूद्रकः दक्षीणराष्ट्रमिहिरयोः पूर्ववर्ती सिद्धाति। अनेन अस्य समयः षष्ठशताब्द्यां न्यायसङ्गतं प्रतिभाति।

शूद्रकस्य मूच्छकटिके चारुदत्तवसन्तसेनयोः प्रणयवर्णितमस्ति। मूच्छकटिकमिति प्रकरणस्य -

नायकः-चारुदत्तः।

नायिका-गणिका वसन्तसेना।

विदूषकः-मैत्रेयः।

चारुदत्तस्य विवाहिता पत्नी-धृता।

नाट्यकलादृष्ट्या मूच्छकटिकं सुन्दरं सफलं च नाटकं विद्यते। साहित्ये सर्वप्रथमम् अस्मिन्नेव नाटके राजवंशातिरिक्तः तथा निम्नवर्गस्य सामाजिकः जनः नायकः दृश्यते।

मूच्छकटिकमिति प्रकरणे आचार्यशूद्रकस्य रचनाशैली सरला, प्रसादगुण- गुञ्जिता च अस्ति। स्थले स्थले नूतनः भावः प्राप्यते। प्रकरणस्य मुख्यरसः शृङ्गारः। नाट्यकारेण न्यायालयस्य वर्णनं कियत्सुन्दरं कृतमिति।